

ПРАВОВА ПРИРОДА КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИН МІЖ АКЦІОНЕРАМИ ТА АКЦІОНЕРНИМ ТОВАРИСТВОМ

О. В. Гарагонич

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільного,
господарського права та процесу
Академії адвокатури України*

Як на рівні правової науки, так і на рівні юридичної практики спостерігається відсутність єдиного підходу до розуміння правової природи відносин між акціонерами та акціонерними товариствами (далі — АТ). У зв'язку з цим по суті однакові відносини в окремих випадках по-різному оцінюються науковцями, представниками законодавчих та правозастосовних органів, а правовий результат тих чи інших дій суб'єктів права важко прогнозувати. Усе це істотно знижує ефективність норм господарського права, створює ґрунт для різного роду зловживань і перешкоджає поступовому розвитку економіки України.

Відносини, які виникають між акціонерами та АТ, після набуття таким товариством господарської правосуб'єктності є важливою ланкою у системі господарських правовідносин у корпоративному секторі економіки. Ці відносини, суб'єкти яких тісно між собою пов'язані в майновому та організаційному плані, за своєю правовою природою утворюють складну систему взаємозв'язків.

Щодо проблеми правової природи корпоративних відносин у юридичній літературі уже тривалий час ведуться дискусії. Значний внесок у вирішення цієї проблеми зроблено такими дослідниками, як С. В. Батрин, О. М. Вінник, Н. І. Костова, В. М. Кравчук, І. В. Лукач, О. М. Переверзєв, Д. І. Погрібний, І. В. Спасибо-Фатєєва, Б. В. Шуба, О. В. Щербина, В. С. Щербина та інші.

Проте у більшості цих досліджень переважно аналізуються загальні питання правового регулювання корпоративних відносин. Натомість недостатньо уваги приділяється аналізу правової природи корпоративних відносин, які виникаються саме між акціонерами та АТ, а також з'ясуванню їх місця у системі правовідносин.

Метою статті є дослідження правової природи корпоративних відносин, які виникають між акціонерами та акціонерним товариством, а також з'ясування їх місця у системі правовідносин.

На складний характер відносин між акціонерами та АТ ще у ХІХ столітті звертав увагу засновник теорії корпоративних правовідносин Отто фон Гірке. Відносини, які виникають між корпорацією та особами, що входять до її складу, німецький вчений поділяв на три види.

Перший вид — позакорпоративні відносини, у сфері яких діє індивідуальне право. Відносини між корпорацією і членом такі самі, як між корпорацією і третіми особами.

Другий вид — корпоративні відносини. Ззовні вони є складовою частиною корпоративної юридичної сфери, зсередини — входять до сфери панування корпоративної влади і відповідно підлягають розпорядженню корпорацією (союзом осіб), що не заважає їм бути дійсно юридичними відносинами: корпоративний порядок саме тому, що він є порядком юридичним, встановлює не тільки між членами, але й між членами та цілим відносини взаємності, що проявляються у взаємних правах та обов'язках.

Третій вид — змішані відносини, частина яких знаходиться всередині корпоративної сфери, а інша частина — поза нею. Корпорація та її члени одночасно можуть перебувати у відносинах пов'язаності між об'єднанням і його членами, і у самостійних відносинах відокремлених осіб, внаслідок чого соціальне право переплітається з правом індивідуальним, а в публічних корпораціях — публічне з приватним [1, с. 512–534].

В умовах реформування корпоративного законодавства України особливий інтерес науковців прикутий до правового аналізу тієї частини відносин між акціонерами та АТ, яку сучасна правова доктрина відносить до корпоративних відносин.

Поява АТ як суб'єкта права збігається за часом з його вступом у корпоративні правовідносини із засновниками, які у процесі створення товариства стали власниками акцій — акціонерами. При цьому після державної реєстрації АТ як юридичної особи правовий статус його засновників «вирівнюється» із правовим статусом інших акціонерів, які не брали участі у заснуванні акціонерної компанії [2, с. 128].

Законодавче визначення поняття корпоративних відносин закріплено у ГК [3]. Так, згідно із ч. 3 ст. 167 ГК під корпоративними відносинами слід розуміти відносини, що виникають, змінюються та припиняються щодо корпоративних прав.

Тобто до корпоративних, на думку законодавця, належать відносини, об'єктом яких є корпоративні права. У свою чергу, нормативне визначення об'єкта корпоративних відносин міститься у ч. 1 ст. 167 ГК, згідно з яким корпоративні права — це права особи, частка якої визначається у статутному капіталі (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) цієї організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами. Аналогічний підхід до визначення корпоративних прав законодавцем застосовано і в п. 8 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про акціонерні товариства» [4].

Оскільки жодних інших ознак для кваліфікації відносин як корпоративних законодавець не наводить, досить часто неоднозначність у визначенні правової природи та кола корпоративних відносин призводить до проблем у судовій та правозастосовній практиці при визначенні підвідомчості спорів, що виникають із корпоративних відносин, при застосуванні норм корпоративного права у сфері господарювання та інших сферах суспільного життя. Зазначене вимагає теоретичного осмислення правовою наукою суті корпоративних відносин.

Відсутність чітких нормативних ознак корпоративних відносин у чинному законодавстві України спонукає дослідників цієї проблематики до спроби надати пояснення правової природи цього виду відносин, озвучити своє бачення структури та змістовного наповнення цієї правової категорії. Наразі у правовій науці сформувався кілька підходів щодо визначення правової природи корпоративних відносин та їх місця у системі правовідносин.

Представниками першого підходу обґрунтовується цивілістична природа корпоративних відносин. Аргументуючи належність таких відносин до сфери правового регулювання цивільного права, прихильники цього підходу при цьому розходяться у поглядах на характер корпоративних відносин.

Частина вчених обґрунтовує належність корпоративних відносин до одного із традиційних для цивільного права виду відносин — речових (С. А. Зінченко, В. В. Галов [5, с. 101–104], В. К. Сперанський [6, с. 51]) або зобов'язальних (Н. С. Кузнецова [7], Н. С. Глузь [8, с. 5], В. І. Цікало [9, с. 163–164], В. В. Прохоренко [10, с. 130–131]).

Інші прихильники цивілістичної доктрини розкривають правову природу корпоративних відносин, характеризуючи їх як особливий вид цивільних правовідносин, що існує поряд із речовими і зобов'язальними цивільними правовідносинами (І. В. Спасибо-Фатєєва [11, с. 18–20], Є. О. Харитонов [12, с. 189], О. І. Харитонova [13, с. 189], Д. В. Ломакін [14, с. 7, 27–29], Н. В. Козлова [15, с. 244–245; 16, с. 110–115], В. А. Белов [17, с. 207–214], П. В. Степанов [18, с. 9], Р. Р. Ушницький [19, с. 8], С. І. Анісімова [20, с. 18], А. В. Майфат [21, с. 153–155]).

Окремі представники цивільно-правової науки взагалі не відносять корпоративні відносини ні до речових, ні до зобов'язальних, ні до окремого виду цивільних відносин. Натомість сутність корпоративних відносин вони розкривають через сукупність різних прав і секундарний або акцесорний характер окремих прав, наданих акціонеру (О. Б. Бабаєв [22, с. 8; 23]), через співвідношення з іншими категоріями «догми цивільного права» [24, с. 27], при цьому не досягаючи якої-небудь чіткості у визначенні природи таких відносин (Н. Н. Пахомова [25, с. 51–76], О. Б. Сердюк [26, с. 44]).

Представники другого підходу обґрунтовують належність корпоративних відносин до сфери правового регулювання господарського (підприємницького) права. До науковців, у працях яких аргументується господарсько-правова природа корпоративних відносин, належать: В. С. Щербина [27, с. 13], О. М. Вінник [28, с. 14], Б. В. Шуба [29, с. 621–622], І. В. Лукач [30, с. 101–117], С. В. Батрин [31, с. 7], О. М. Переверзев [32, с. 5], О. С. Зоріна [33, с. 17–18], Д. І. Погрібний [34, с. 11], А. В. Сороченко [35, с. 7], О. Климчук, Т. Христюк [36, с. 50] та ін. При цьому слід зазначити, що автори, які розглядають корпоративні відносини з господарсько-правових позицій, розходяться у визначенні їх правової природи.

Так, О. М. Переверзев визначає корпоративні відносини як *внутрішні організаційно-господарські* (тут і далі — курсив автора) відносини, що складаються у процесі управління господарською діяльністю між корпоративними суб'єктами господарювання і суб'єктами організаційно-господарських повноважень — засновниками (учасниками) і уповноваженими ними органами [32, с. 5].

Натомість С. В. Батрин відносить корпоративні відносини до речових відносин, виникнення та існування яких обумовлене реалізацією власником (засновником, учасником, акціонером господарського товариства) правомочностей володіння, користування та розпорядження майном посередництвом участі в корпоративному господарюванні [31, с. 7].

В. С. Щербина вважає корпоративні відносини поєднанням взаємопов'язаних і взаємообумовлених *організаційно-господарських* та *майново-господарських відносин* [27, с. 13]. Аналогічної позиції дотримується і А. В. Сороченко, визначаючи корпоративні відносини як *особливі майново-організаційні відносини*, що мають господарсько-правовий характер і виникають, змінюються та припиняються внаслідок набуття, реалізації та припинення суб'єктами таких відносин корпоративних прав і обов'язків після створення та в процесі функціонування, припинення корпорацій, управління ними [35, с. 7].

О. М. Вінник, визначаючи *комплексний характер* корпоративних відносин, наполягає на віднесенні їх до господарських (як різновиду останніх). При цьому, відзначаючи переважаючу роль у корпоративних відносинах (як їх консолідуючого ядра) господарських відносин, вона все ж таки припускає щодо них можливість наявності (в певних випадках) елементів (ознак) відносин іншої галузевої належності — трудових, цивільних, адміністративних, земельних, фінансових та інших [28, с. 14–15].

Представниками третього підходу обґрунтовується комплексний характер корпоративних відносин (О. Р. Кібенко [37, с. 40–46], В. М. Кравчук [38, с. 8–9], І. С. Шиткіна [39, с. 31–55]). Основна ідея такого підходу зводиться до того, що зміст корпоративного правовідношення становлять права та обов'язки різної галузевої приналежності: цивільні, адміністративні, фінансові, трудові тощо.

Так, І. С. Шиткіна наголошує на тому, що корпоративні правовідносини становлять окрему групу врегульованих правом суспільних відносин, які не вписуються у традиційно існуючу класифікацію цивільно-правових відносин. Корпоративні правовідносини, на її думку, є комплексними правовідносинами, що становлять сукупність майнових і тісно пов'язаних з ними немайнових — організаційно-управлінських відносин [39, с. 31–55].

О. Р. Кібенко, підтримуючи ідею комплексного характеру корпоративних правовідносин, поділяє їх на внутрішні (виникають всередині господарського товариства) та зовнішні (виникають у процесі здійснення господарським товариством підприємницької діяльності). Якщо внутрішні корпоративні правовідносини, на її думку, є приватноправового характеру, то зовнішні — можуть бути як приватноправового (цивільні, трудові), так і публічно-правового характеру (адміністративні, фінансові, кримінально-правові та ін.) [37, с. 40–46].

В. М. Кравчук взагалі заперечує можливість визначення правової природи корпоративних відносин з огляду на їх комплексний зміст. У свою

чергу, правова природа окремих видів корпоративних відносин, на його думку, може мати зобов'язальний, управлінський, трудовий, фінансовий та інший характер [38, с. 8–9]. В. С. Щербина з цього приводу слушно зауважує про помилковість ототожнення правової природи корпоративних відносин з галузевою приналежністю норм, що їх регулюють [40, с. 234].

В останні роки наявні спроби сформувані ще один моногалузевий підхід до визначення правової природи корпоративних відносин шляхом обґрунтування їх належності до сфери адміністративного права. Так, С. Т. Гончарук і А. Ю. Нашинець-Наумова виокремлюють такий вид відносин, як адміністративно-корпоративні відносини [41, с. 39–40]. Однак ідея згаданих авторів пояснити правову природу корпоративних відносин з позицій науки адміністративного права підтримки у правовій науці поки що не знайшла.

Кожен із наведених підходів має свої сильні і слабкі сторони. Так, наприклад, слабкими місцями цивілістичного підходу до визначення галузевої належності корпоративних відносин є те, що:

1) ст. 1 ЦК визначено два види цивільних відносин, які становлять сферу цивільно-правового регулювання: особисті немайнові та майнові відносини. Жодної згадки про корпоративні відносини немає ні у ст. 1 ЦК, ні в інших його нормах [42];

2) корпоративним відносинам притаманні ознаки влади та підкорення. Тоді як, згідно зі ст. 1 ЦК до цивільних належать відносини, засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників;

3) виникнення частини корпоративних відносин має місце за участю специфічних суб'єктів — органів корпоративного підприємства, що визнаються лише господарським правом (зокрема на відміну від цивільного) суб'єктами внутрішньогосподарських відносин.

На нашу думку, на сучасному етапі розвитку корпоративного права найбільш обґрунтованим є підхід, згідно з яким корпоративні відносини, у тому числі відносини між акціонерами та АТ, мають господарсько-правову природу.

Віднесення корпоративних відносин між акціонерами та АТ до господарських, як показує аналіз законодавства і переконливо доводиться у юридичній літературі представниками науки господарського права [27, с. 13; 34, с. 19–41; 43, с. 132–135], може бути обґрунтовано:

— належністю АТ до суб'єктів господарювання (зокрема господарських організацій) та відповідно до складових елементів господарської системи країни;

- урегульованістю цих відносин за допомогою переважно господарсько-правових норм;
- поєднанням у корпоративних відносинах між акціонерами та АТ майнових (оплата акціонерами акцій, викуп АТ власних акцій, господарське використання майна товариства, зміна його статутного капіталу та ін.) та організаційних (процедура створення АТ, управління товариством, відносини з уповноваженими державними органами з питань контролю за діяльністю АТ) елементів, що притаманно для господарських відносин;
- поєднанням приватних і публічних механізмів нагляду і контролю з боку держави у сфері корпоративних відносин;
- суб'єкти таких відносин у більшості випадків не автономні і нерівноправні (акціонери беруть участь в управлінні АТ, формуванні його волі як суб'єкта права або контролюють його діяльність; у визначених законом випадках акціонер може вимагати обов'язкового викупу товариством належних йому акцій; окремих акціонер зобов'язаний виконувати рішення загальних зборів акціонерів, навіть, якщо він голосував проти їх прийняття);
- притаманністю цим відносинам ознак залежності, контролю, підпорядкування меншості більшості.

Корпоративні відносини, що входять до сфери правового регулювання господарського права, поєднують публічний та приватний інтереси. При цьому єдність різних елементів у корпоративних відносинах не порушується, а навпаки підсилюється тим, що вони побудовані на поєднанні принципів публічного та приватного права. Більше того, горизонтальні та вертикальні зв'язки регулюються (настроюються) таким чином, що приватні інтереси корпорації, учасників корпорації визнаються, задовольняються й захищаються, але, разом із тим, слідує суспільним (публічним) інтересам [34, с. 20–21].

Господарські відносини є відносинами бінарними, тобто такими, що складаються з двох взаємодіючих і взаємозалежних елементів — майнових та організаційних [44, с. 13–16]. Корпоративні відносини як різновид господарських відносин також містять два взаємодіючих і взаємозалежних елементи — майновий та організаційний [34, с. 22]. Своєю ж правовою природою корпоративні відносини є поєднанням взаємопов'язаних і взаємообумовлених організаційно-господарських та майново-господарських відносин, що існують у нерозривній єдності, і на підставі цього не можуть бути предметом регулювання різних галузей права — цивільного і господарського [27, с. 13].

До організаційно-господарських відносин у складі корпоративних відносин між акціонерами та АТ можна віднести відносини щодо:

— управління АТ у порядку, визначеному статутом товариства;
— реалізації права акціонерів одержувати інформацію про діяльність АТ;
— дотримання акціонерами статуту, інших внутрішніх документів АТ;
— виконання рішень загальних зборів АТ, інших органів товариства;
— виконання обов'язку щодо нерозголошення комерційної таємниці та конфіденційної інформації про діяльність товариства.

Майново-господарськими відносинами у складі корпоративних відносин між акціонерами та АТ є відносини щодо:

— виконання зобов'язань перед АТ, пов'язаних з майновою участю (наприклад, оплата акцій, придбаних у процесі їх розміщення товариством);
— викупу АТ акцій;
— розподілу прибутку АТ і одержання його частини (дивідендів);
— конвертації привілейованих акцій певного класу у привілейовані акції іншого класу, прості акції або інші цінні папери;
— відчуження акціонером акцій (наприклад, значного чи контрольного пакета акцій);
— отримання у разі ліквідації АТ частини його майна або вартості частини майна.

Проведене дослідження дає підстави зробити такі висновки.

Корпоративні відносини, у тому числі відносини між акціонерами та АТ, мають господарсько-правову природу.

Корпоративні правовідносини є різновидом господарських правовідносин.

У сучасних умовах сфера корпоративних відносин постійно розвивається і розширюється, особливо та її частина, учасниками якої є акціонери та АТ. Такі реалії вимагають і постійного розвитку правового регулювання відносин між акціонерами та АТ. З огляду на господарсько-правову природу корпоративних відносин між акціонерами та АТ вважаємо, що системне врегулювання таких відносин повинно здійснюватися в рамках актів господарського законодавства і, насамперед, ГК. Подолання наявних кодифікаційних суперечностей і неузгодженостей між ГК і ЦК у регулюванні корпоративних відносин, на нашу думку, варто здійснювати шляхом перерозподілу регулятивних функцій на користь ГК.

Корпоративні відносини, у тому числі відносини між акціонерами та АТ, в сучасних умовах об'єктивно потребують адекватного правового врегулювання з метою їх упорядкування і розвитку. З метою створення умов для системного врегулювання корпоративних відносин вважаємо доцільним розширення доктринального поняття господарських відносин за рахунок його доповнення корпоративними відносинами.

Список використаних джерел

1. *Gierke O.* Deutsches Privatrecht (Binding's Systematisches Handbuch der deutschen Rechtswissenschaft) / O. Gierke. — 1895. — 684 s. (цит. за: *Суворов Н. С.* Об юридических лицах по римскому праву / Н. С. Суворов. — М. : Статут, 2000. — С. 106–107).
2. *Луць В. В., Сивий Р. Б., Яворська О. С.* Акціонерне право : навч. посіб. / за заг. ред. В. В. Луця, О. Д. Крупчана. — К. : Ін Юре, 2004. — 256 с.
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18. — Ст. 144.
4. Про акціонерні товариства : Закон України від 17 вересня 2008 року № 514-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2008. — № 50–51. — Ст. 384.
5. *Зинченко С. А., Галов В. В.* Собственность и производные вещные права: теория, практика / С. А. Зинченко, В. В. Галов. — Ростов н/Д : СКАГС, 2003. — 200 с.
6. *Сперанский В. К.* Именные эмиссионные ценные бумаги в системе корпоративного и акционерного правоотношений : дис. ... канд. юрид. наук / В. К. Сперанский. — Краснодар, 2005. — 210 с.
7. *Кузнецова Н. С.* Поняття, ознаки і класифікація корпоративних спорів / Н. С. Кузнецова // Правовий тиждень [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=120329>.
8. *Глусь Н. С.* Корпорації та корпоративне право: поняття, основні ознаки та особливості захисту : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Н. С. Глусь. — К., 2000. — 23 с.
9. *Цікало В. І.* Правова природа корпоративного правовідношення / В. І. Цікало // Вісник господарського судочинства. — 2006. — № 4. — С. 157–165.
10. *Прохоренко В. В.* Обязательства, возникающие из участия в образовании имущества юридического лица (партисипативные обязательства) // Проблемы теории гражданского права / Институт частного права. — М., 2006. — Вып. 2. — С. 111–131.
11. *Спасибо-Фатеева І. В.* Вчення про корпоративні права і цивілістична доктрина / І. В. Спасибо-Фатеева // Право України. — 2014. — № 6. — С. 84–92.
12. *Харитонов Є. О., Харитонова О. І.* Цивільні правовідносини : навч. посіб. / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонова. — К. : Істина, 2008. — 304 с.
13. *Харитонова О. І.* Категорія корпоративних правовідносин у контексті цивільних організаційних правовідносин / О. І. Харитонова // Наукові праці НУ ОЮА. — 2011. — Т. 10. — С. 324–334.
14. *Ломакин Д. В.* Акционерное правоотношение / Д. В. Ломакин. — М. : Спарк, 1997. — 156 с.
15. *Козлова Н. В.* Понятие и сущность юридического лица. Очерк истории и теории : учеб. пособие / Н. В. Козлова. — М. : Статут, 2003. — 318 с.
16. *Козлова Н. В.* Правосубъектность юридического лица : учеб. / Н. В. Козлова. — М. : Статут, 2005. — 476 с.
17. Корпоративное право. Актуальные проблемы теории и практики / под общ. ред. В. А. Белова. — М. : Юрайт, 2014. — 678 с.
18. *Степанов П. В.* Корпоративные отношения в коммерческих организациях как составная часть предмета гражданского права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / П. В. Степанов. — М., 1999. — 28 с.

19. *Ушницкий Р. Р.* Гражданско-правовая форма корпоративного отношения : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Р. Р. Ушницкий. — СПб., 2013. — 30 с.
20. *Анисимова С. И.* Конституционные основы правового регулирования корпоративных правоотношений / С. И. Анисимова // Вестник ОГУ. — 2009. — № 3. — С. 13–19.
21. *Майфат А. В.* Гражданско-правовые конструкции инвестирования : моногр. / А. В. Майфат. — М. : Волтерс Клувер, 2006. — 328 с.
22. *Бабаев А. Б.* Проблема секундарных прав в российской цивилистике : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / А. Б. Бабаев. — М., 2006. — 22 с.
23. *Бабаев А. Б.* Методологические предпосылки исследования корпоративных правоотношений / А. Б. Бабаев // Вестник гражданского права. — 2007. — № 4. — С. 5–22.
24. *Степанов Д. И.* От субъекта ответственности к природе корпоративных отношений / Д. И. Степанов // Вестник Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации. — 2009. — № 1. — С. 20–75.
25. *Пахомова Н. Н.* Основы теории корпоративных отношений (правовой аспект) : моногр. / Н. Н. Пахомова. — Екатеринбург : Налоги и финансовое право, 2004. — 208 с.
26. *Сердюк Е. Б.* Акционерные общества и акционеры: корпоративные и обязательственные правоотношения / Е. Б. Сердюк. — М. : Юриспруденция, 2005. — 192 с.
27. *Щербина В. С.* Правова природа корпоративних відносин / В. С. Щербина // Українське комерційне право. — 2006. — № 7. — С. 10–14.
28. *Вінник О. М.* Теоретичні аспекти правового забезпечення реалізації публічних і приватних інтересів в господарських товариствах : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.04 / О. М. Вінник. — К., 2004. — 32 с.
29. *Шуба Б. В.* Корпоративні правовідносини як особливий вид господарських правовідносин / Б. В. Шуба // Форум права. — 2013. — № 2. — С. 618–622.
30. *Лукач І. В.* Теоретичні проблеми правового регулювання корпоративних відносин в Україні : моногр. / І. В. Лукач. — К. : Ліра-К, 2015. — 432 с.
31. *Батрин С. В.* Корпоративні правовідносини у господарському праві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 / С. В. Батрин. — К., 2012. — 20 с.
32. *Переверзев О. М.* Господарсько-правове забезпечення корпоративного контролю в акціонерних товариствах : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 / О. М. Переверзев. — Донецьк, 2004. — 20 с.
33. *Зорина Е. С.* Правовое регулирование корпоративных отношений в акционерных обществах : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Е. С. Зорина. — М., 2005. — 26 с.
34. *Погрібний Д. І.* Корпоративні права держави: поняття, підстави виникнення, механізм реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 / Д. І. Погрібний. — Х., 2008. — 20 с.
35. *Сороченко А. В.* Корпоративні права та обов'язки: господарсько-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 / А. В. Сороченко. — К., 2015. — 20 с.

36. *Климчук О., Христюк Т.* Корпоративные правоотношения в обществах с ограниченной ответственностью в Украине : практ. пособие / О. Климчук, Т. Христюк. — К. : Алерта, 2010. — 476 с.

37. *Кибенко Е. Р.* Корпоративное право Украины : учеб. пособие / Е. Р. Кибенко. — Х. : Эспада, 2001. — 288 с.

38. *Кравчук В. М.* Корпоративне право. Науково-практичний коментар законодавства та судової практики / В. М. Кравчук. — К. : Істина, 2005. — 720 с.

39. Корпоративное право : учебный курс : учеб. / отв. ред. И. С. Шиткина. — М. : КНОРУС, 2011. — 1120 с.

40. *Щербина В. С.* Суб'єкти господарського права : моногр. / В. С. Щербина. — Гончарук С. Т., Нашинець-Наумова А. Ю. Механізм адміністративно-правового регулювання діяльності корпорацій в Україні / С. Т. Гончарук, А. Ю. Нашинець-Наумова // Юридичний вісник. — 2011. — № 2 (19). — С. 37–40.

41. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // Офіційний вісник України. — 2003. — № 11. — Ст. 461.

42. *Вінник О. М.* Публічні та приватні інтереси в господарських товариствах: проблеми правового забезпечення : моногр. / О. М. Вінник. — К. : Атіка, 2003. — 352 с.

Гарагонич О. В. Правова природа корпоративних відносин між акціонерами та акціонерним товариством

Анотація. У статті досліджується проблема правової природи корпоративних відносин, які виникають між акціонерами та акціонерним товариством, а також визначається їх місце у системі правовідносин.

Ключові слова: корпоративні відносини, акціонерне товариство, акціонери, господарські відносини.

Гарагонич А. В. Правовая природа корпоративных отношений между акционерами и акционерным обществом

Аннотация. В статье исследуется проблема правовой природы корпоративных отношений, которые возникают между акционерами и акционерным обществом, а также определяется их место в системе правоотношений.

Ключевые слова: корпоративные отношения, акционерное общество, акционеры, хозяйственные отношения.

Harahonych O. V. Legal Nature of Corporative Relations between Shareholders and Joint-Stock Company

Summary. The article deals with the investigation of the issue of legal nature of corporative relations between shareholders and a joint-stock company, as well as the determination of their place in the system of legal relations.

Corporative relations, including relations between shareholders and a joint-stock company, have economic and legal nature.

Referring corporative relations between shareholders and a joint-stock company to economic ones is justified by:

-
- belonging of a joint-stock company to subjects of economy management (particularly, economic organizations) and correspondingly – the components of economic system of the country;
 - orderliness of these relations due to predominantly economic and legal norms;
 - combination in corporative relations between shareholders and joint-stock company and proprietary (payment of shares by shareholders, repurchase of its own shares by the joint-stock company, economic using the company property, change of its charter capital, etc) and organizational (procedure of formation of joint-stock company, management of company, relations with authorized public bodies as for the issues of control over the joint-stock company activity) elements, which is typical for economic relations;
 - combination of private and public mechanisms of supervision and control on behalf of state in the sphere of corporative relations;
 - subjects of such relations in most cases are not autonomous and do not have equal rights (shareholders participate in managing the joint-stock company, formation of its will as a subject of law and control its activity; in cases, determined by law on joint-stock company, a shareholder may demand compulsory redemption of his own shares by the company; separate shareholder must execute decisions of general meeting of shareholders, even if he voted against their adoption);
 - inherency of the features of dependence, control, majority rule to these relations.

Under contemporary conditions, the sphere of corporative relations constantly develops and broadens, especially that part, whose participants are represented by the joint-stock company shareholders. Taking into account the commercial and legal nature of corporative relations between shareholders and joint-stock company, systematical regulation of such relations is proposed to be held within acts of economic legislation and, first of all the Economic Code of Ukraine. Overcoming the existent codification contradictions and inconsistencies between the Economic Code and the Civil Code in the regulation of corporative relations is proposed to be held by means of redistribution of regulatory functions in favor of the Economic Code.

To create conditions for systemic regulation of corporative relations the author justifies the appropriateness of expanding the doctrinal concept of economic relations through its supplement with corporate relations.

Key words: corporate relations, joint-stock company, shareholders, economic relations.